

GEORGE ORWELL'İN 1984 ROMANININ SOSYAL PSİKOLOJİNİN TEMEL KAVRAMLARIYLA İNCELENMESİ**ANALYZING GEORGE ORWELL'S 1984 WITH THE BASIC CONCEPTS OF SOCIAL PSYCHOLOGY****Gökhan GEDİK* - Fatma Firdevs ADAM******Öz**

Bu çalışmanın amacı George Orwell'in 1984 romanının sosyal psikolojik kavramlarla incelenmesidir. Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Sosyal psikolojinin sosyalleşme, sosyal biliş, sosyal etki ve uyuma davranışı, tutum, grup dinamiği, benlik, iletişim ve propaganda kavramları öncelikle tanımlanmış ve bu kavramlar çerçevesinde bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları romandan alıntularla desteklenerek sunulmuştur. Çalışma sonucuna göre George Orwell'in 1984 romanının sosyal psikolojik kavramlarla incelenmesi için elverişli olduğu söylenebilir. Tartışma ve sonuç bölümünde ilgili literatür bağlamında mevcut çalışma değerlendirilmiştir. Son bölümde ise gelecekteki araştırmalara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: George Orwell, 1984, sosyal psikoloji.

Abstract

The aim of this study is to analyze George Orwell's novel 1984 with social psychological concepts. In the study, data were collected by document analysis method, one of the qualitative research methods. The data were analyzed by content analysis method. The concepts of social psychology such as socialization, social cognition, social influence and conformity behavior, attitude, group dynamics, self, communication and propaganda were first defined and the findings were evaluated within the framework of these concepts. The findings of the study are presented with quotations from the novel. According to the results of the study, it can be said that George Orwell's 1984 is suitable for analyzing the novel with social psychological concepts. In the discussion and conclusion section, the current study is evaluated in the context of the relevant literature. In the last section, suggestions for future research are presented.

Keywords: George Orwell, 1984, social psychology

Article Info**Kitap İncelemesi**

Geliş Tarihi: 08/07/2024

Kabul Tarihi: 30/10/2024

Atf

Gedik, G., & Adam, F. F. (2024). George Orwell'in 1984 Romanının Sosyal Psikolojinin Temel Kavramlarıyla İncelenmesi. *Anasay*, 30, 212-228.

Book Reviews

Received: 08/07/2024

Accepted: 30/10/2024

Cite this article as:

Gedik, G., & Adam, F. F. (2024). Analyzing George Orwell's 1984 with the Basic Concepts of Social Psychology. *Anasay* 30, 212-228.

* Yüksek lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, E-mail: gokhangedik91@gmail.com, **ORCID ID** <https://orcid.org/0009-0002-3652-0000>

** Doç. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, E-mail: firdevs@cumhuriyet.edu.tr, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0003-1765-6287>

EXTENDED ABSTRACT

Social psychology has an important place in social sciences in understanding human and social relations. In short, social psychology focuses on individual-group interactions. These interactions include the interaction of the individual and the group as well as the interaction of the individual within the group. One of the most valid definitions of social psychology is that social psychology is a branch of science that seeks to understand how the real or imagined presence of others affects an individual's feelings, thoughts and behaviors. Some scientists who have historically contributed to the development of social psychology and empirically studied social psychology as a science are Muzaffer Sherif and Stanley Milgram.

Socialization is an expression that describes the process by which an individual becomes an individual associated with society. There are definitions such as a process that helps the individual to adapt to group norms through learning them, the process of the individual becoming a functional member in society, a humanization process that involves learning the individual's informational and emotional behavioral repertoire, the norms and values of society, which is involved from an early age.

Being a social being, human social relations inherently embody numerous norms and values. Social cognition is related to various psychological processes that enable individuals to be part of a social group and to learn about the world and the environment in which they live.

Beliefs and attitudes can be resistant to change or prone to change depending on the degree of support they receive from social groups. The main determinant of this is whether the individual wants to be included in the social group and receive the support of the group.

One of the most studied concepts in social psychology is attitudes. According to Allport (1935), attitudes are mental processes that determine the actual and potential reactions of individuals in social life, and since an attitude must be directed towards an object, it is an individual's state of mind towards a value.

There are many formal and/or informal groups around individuals and these groups have norms within themselves. Gençer (2019) defines the group norm as the rules that determine the accepted and unaccepted behavior patterns within the group. Group dynamics refers to the interactions within the group.

Self-identity is basically the way a person perceives himself/herself, the way he/she evaluates his/her own perceptions, feelings and attitudes and the answer to the question "who am I?".

Cüceloğlu (2021) states that communication starts from the moment two people become aware of each other and everything they say, don't say, do and don't do to each other has a meaning.

According to Jowett and O'Donnell's (2018) definition, propaganda is "a deliberate, systematic attempt to shape perceptions, manipulate cognitions, and direct behavior to elicit a response that supports the propagandist's desired goal" (pp. 7).

In this study, the data collected by document analysis method, which is one of the qualitative research models, were analyzed by content analysis technique. Büyüköztürk et al. (2013) define content analysis as "a study to determine the presence of certain words or concepts in a set of texts or texts (p.240)".

It can be said that the most analyzed works of George Orwell are *Animal Farm* and *1984*. When the relevant national literature is examined, a wide variety of studies, especially political science, security, dystopia and social science (Akkoyun, 2015; Atasoy, 2021; Doğan, 2016; Durmuş, 2024; Karabulut, 2023; Karaca, 2021; Uysal, 2012); translation and textual features in terms of structure (Özer, Gözel, & Can, 2020; Polatel, 2016; Sariaslan, 2018; Taş, 2015), have

been identified. In the international literature, it can be said that political science, dystopia and comparative text analysis studies lead the way (Gruszevska-Blaim, 2020; Kerr, 2017; Löfgren, 2022; Munoz, 2020; Zolyan, 2015).

A study analyzing Orwell's Nineteen Eighty-Four within the framework of social psychology has not been identified in the literature. Although not directly within the framework of social psychology, it is possible to come across research on the author's work within the framework of some social psychological concepts (Kalelioğlu, 2018; Yeo, 2010). The fact that the current study comprehensively examines Nineteen Eighty-Four is the main point where it differs from other studies in the literature. Considering the findings, it can be said that the work is favorable in terms of analyzing it with social psychological concepts.

Giriş

Sosyal psikoloji insan ve toplum ilişkilerini anlama noktasında sosyal bilimlerde önemli bir yere sahiptir. En kısa tabirle sosyal psikoloji birey-grup etkileşimlerine odaklanmaktadır. Yani birey ve grup çift yönlü etkileşimiyle, grup içindeki bireyin etkileşimini de kapsamaktadır. En geçerli sosyal psikoloji tanımlarından biri, sosyal psikolojinin başkalarının gerçek veya hayalî varlığının bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını nasıl etkilediğini anlamaya çalışan bir bilim dalı olduğudur (Allport, 1968). Disiplinler arası bir yaklaşıma sahip sosyal psikolojinin üç temel bileşeni vardır. Bunlar: psikoloji, sosyoloji ve antropolojidir. Son dönemlerde antropoloji biliminden uzaklaşmış, psikoloji bilimine yaklaşmış (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2020) bir inceleme alanına sahip olan sosyal psikolojinin temelleri bu üç disiplinin araştırma alanlarıyla kesişmektedir.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) ve Auguste Comte (1798-1857), sosyal psikolojinin temellerini atan filozoflardır ancak modern anlamda bir bilim olarak sosyal psikolojiyi inceleyen bilim insanları William McDougall (1871-1938) ve E. A. Ross (1866-1951) olarak bilinmektedir (Sprowls, 1927). McDougall bir psikolog ve Ross bir sosyologdur. İki bilim insanı da aynı dönemlerde birbirlerinden haberleri olmaksızın sosyal psikoloji kitapları yazmıştır. Shaver (2015), McDougall ve Ross tarafından yazılan sosyal psikoloji kitaplarının teorik katkılarından çok tarihsel değerlerinin önemine dikkat çeker. Ancak Kurt Lewin'in (1890-1947) 1930'lu yılların sonlarında yaptığı çalışmalarla sosyal psikolojinin düşünsel babası olarak görüldüğünü belirtir. 1930'ların sonlarına gelindiğinde sosyal psikolojik deneylerde bir açılım sağlandığı ve Büyük Buhran sonrası kolektif sosyal davranışın daha kabul edilebilir ve saygı duyulması bir hale geldiği söylenebilir (Danziger, 2000). Bu gelişimde önemli rol oynayan deneylerden biri de Lewin'e aittir. Lewin'in yaptığı bir grup içerisinde bireyin etkilenme oranının arttığına yönelik grup dinamiği deneyleri, sosyal psikolojinin yapı taşlarından birini oluşturmaktadır (Maisonneuve, 2005). Grup dinamiği; gruplar içinde ve gruplar arasında meydana gelen etkili eylemler, süreçler ve değişimler ve bu süreçlerin bilimsel olarak incelenmesini ifade etmektedir. (Forsyth, 2013).

Sosyal psikoloji alanında temel bir başvuru kaynağı olarak güncelliğini koruyan sosyal psikoloji kitabında Allport (1924) sosyal psikolojinin temel ilke ve prensiplerini ortaya koymuştur. Allport; kişinin toplumsal olsa da olmasa da her türlü davranışının, çevresine biyolojik bir uyum sağlama güdüsünden oluştuğunu ve diğer insanların hem uyarıcı hem de tepki verici bir vazifesi olduğunu belirtmiştir (Jahoda, 2011). Tarihsel olarak sosyal psikolojinin gelişimine katkıda bulunan ve sosyal psikolojiyi ampirik anlamda bir bilim olarak inceleyen diğer bazı bilim insanları Muzaffer Sherif (1906-1988) ve Stanley Milgram'dır (1933-1984). Sherif, yaptığı laboratuvar deneylerinde grup normlarının oluşumunu psikoloji açısından incelemiştir (Çağlayan, Korkmaz, & Öktem, 2014). Yaptığı otokinetik deneyiyle grup içi etkileşimlerin grup normunu nasıl ortaya çıkardığını göstermiştir (Yükselbaba, 2017). Sherif, sosyal psikolojinin bilim olma yolundaki çalışmalarından dolayı sosyal psikolojinin kurucuları arasında gösterilmektedir. Otoriteye itaat konusunu araştıran Milgram, kontrollü bir laboratuvar ortamında

deney kapsamında bir otorite figürü tarafından emir verildiğinde denekler tarafından bu emre büyük oranda itaat edildiğini tespit etmiştir (Russell, 2009).

Sosyal psikolojinin günümüzdeki sosyoloji odaklı sosyal psikoloji ve psikoloji odaklı sosyal psikoloji ikiliği bilim olarak ortaya çıkışından beri devam etmektedir. Bu ikilik sosyolojik sosyal psikoloji ve psikolojik sosyal psikolojinin sosyal davranışları açıklama biçiminde gözlenebilir. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2020) sosyolojik sosyal psikolojinin sosyal davranışı dıştan içe, psikolojik sosyal psikolojinin ise içten dışa incelediğini belirtmektedir. İki görüş de kişilerarası ilişkileri incelemekle birlikte toplumsal çevre veya grup odaklı ve birey odaklı açıklamalar getirmeleri bakımından farklılaştığı söylenebilir. Sosyal davranışın açıklanmasıyla ilgili çalışmaları doğrultusunda bir bilim alanı olmaya çalışan sosyal psikoloji araştırma nesnesinin ne olduğu ile ilgili eleştirilere maruz kalmıştır. Narter'e (2007) göre sosyal psikolojinin yükümlülüğü, kişilerarası ilişkileri davranış boyutunda açıklamak olmakla beraber bunu yaparken kişinin içinde bulunduğu bağlamı da göz önünde bulundurmasıdır. Sosyal psikolojinin nesnesinin ne olduğu, sorularını kime veya neye sorduğu ile ilgili tartışmalar sosyal psikolojik kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1.2. SOSYAL PSİKOLOJİDE TEMEL KAVRAMLAR

1.2.1. Sosyalleşme

Sosyalleşme, bireyin toplumla ilişkili bir birey haline gelmesini tanımlayan bir ifadedir. Kapsamı bakımından oldukça geniş kavram olan sosyalleşme, yine oldukça geniş bir tanım aralığına ve çeşitliliğine sahiptir. Bireyin grup normlarını öğrenme yoluyla onlara uyum sağlamasına yarayan bir süreç (Koştaş, 1987), bireyin toplum içerisinde işlevsel bir fert olma süreci (Doğan, 2005), erken yaşlardan itibaren dahil olunan ve bireyin bilgisel ve duygusal davranış repertuarını, toplumun norm ve değerlerini öğrenmeyi içeren bir insanlaşma süreci (Crisogen, 2016) şeklinde tanımlamaları mevcuttur. Bireyin yakın çevresi, şimdi ve gelecekteki erişilebilirlikleri artırarak bireyin bilgi yapılarının sürdürülmesine hizmet etmektedir (Kesebir, Uttal, & Gardner, 2010). Bu bakımdan bireyin içerisinde bulunduğu yakın ve uzak çevreler sosyalleşme sürecinde önem taşımaktadır. Sosyalleşme hem psikolojinin hem sosyolojinin çalıştığı önemli kavramlardan biridir. Bu açıklamalar sosyalleşmenin pasif durumdaki birey üzerinde çevresel ve diğer faktörlerin aktif rol oynadığı anlamına gelmemektedir. Birey yalnızca çevre tarafından etkilenmez, doğuştan getirdiği özelliklerin de etkisiyle çevresini etkileyebilen bir yapıdadır (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2020).

1.2.2. Sosyal Bilgi

Sosyal bir varlık olan insanın sosyal ilişkileri, doğası gereği sayısız norm ve değeri bünyesinde barındırmaktadır (Gergen, 1973). Sosyal bilgi de bireylerin sosyal bir grubun parçası olmalarını, dünya ve yaşanılan çevre hakkında bilgi edinmelerini sağlayan çeşitli psikolojik süreçlerle ilgilidir (Frith, 2008). Diğer bir deyişle insan davranışının altında yatan nedenleri çeşitli sosyal ipuçları yardımıyla anlamaya çalışmayı ve dünyayı, diğer kişileri ve çevreyi bir arada değerlendirmeyi ifade etmektedir (Ermiş & Artar, 2021). Başkaları hakkında edindiğimiz bilgiler bize doğrudan iletmek istedikleri mesajlar ve sözel olmayan diğer ipuçları aracılığıyla sağlanmaktadır. Yüz ifadeleri, göz teması, beden dili, kişisel mesafe ve fiziksel görünüm bunlardan başlıcalarıdır (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2020). Ancak bunlar ayrı ayrı algılanmaz. İnsanları, durumları veya nesnelere algılarken sadece çevrenin bir kopyasını içselleştirmekten ziyade bilgi, tutarlı bütünlerin parçalarını toplamaktadır (Sears, Freedman & Peplau, 2019).

1.2.3. Sosyal Etki Ve Uyuma Davranışı

İnanç ve tutumlar sosyal gruplar tarafından gördüğü destek derecesinde değişime dirençli veya değişime eğilimli olabilmektedir (Krech & Crutchfield, 1999). Bireyin sosyal gruba dahil olmak ve grubun desteğini almak isteyip istememesi bunun en temel belirleyicisidir. Bir başka deyişle sosyal etki, sosyal psikolojik süreçler içerisinde bireyin maruz kaldığı sosyal etkileşimler neticesinde başkalarının varlığından etkilenmesidir. Deneysel sosyal psikolojide sosyal etki

araştırmaları oldukça geniş bir sahada gerçekleştirilmiştir. Bunlardan en önemlileri olarak Sherif'in "Grup normunun oluşması deneyi", Asch'in (1907-1996) "Uyma deneyi", Milgram'ın "İtaat deneyi" ve Zimbardo'nun "Stanford hapishane deneyi" gösterilebilir. Sherif'in grup normunun oluşması deneyinde katılımcıların net olmayan bir fiziksel gerçeklikle ilgili fikir birliğine vardıkları görülmüştür (Sherif, 1936). Deneyde katılımcılar, karanlık bir ortamda kendilerine gösterilen ve sabit olduğu söylenmeyen bir ışık kaynağının ne yönde hareket ettiğine dair görüşlerini bildirmiştir. İlk olarak tek başına deneye alınan katılımcılar daha sonra bir gruba birlikte deneye alınmıştır. Bireysel olarak belirlemiş oldukları ışık yönü normu, grubun ortak normuna yaklaşmıştır veya gruba aynı normu benimsemiştir (Abrams & Levine, 2012). Sherif'ten farklı olarak Asch'in deneyinde grubun oluşturduğu norma yanlış olduğunu bilerek uyan katılımcılar gözlenmiştir (Gönüllü, 2001). Fiziksel gerçeklik açıkça katılımcılara sunulmasına rağmen toplam katılımcı sayısının üçte biri deney esnasında tek başına bildirdikleri normu, tam tersini iddia eden bir grup içerisinde dile getirmeyip grubun ortak normuna uymuştur (Schulman, 1967). Milgram'ın deneyinde sosyal etki nedeniyle otoriteye itaatin sonuçları ve bu itaatin derecesi incelenmiştir (Gilbert, 1981). Deneyde bir otorite figürü, katılımcılardan tanımadıkları birine katılımcıların sahte olduğundan haberleri olmaksızın elektrik şoku vermeleri istenmiştir. Katılımcıların yüzde altmış beşi 450 volta kadar elektrik şoku vermeye devam etmiştir ve hiçbir katılımcı 300 volttan önce durmamıştır (Yükselbaba, 2017). Ve Zimbardo'nun deneyinde ise yine bir sosyal etki olayı bağlamında otoriteye itaatin varabileceği noktalar araştırılmıştır (Zimbardo, Maslach & Haney, 1999). Deneyde katılımcılardan oluşan rastgele iki gruba gardiyan ve mahkûm rolleri verilmiş ancak bu rollerden beklenen davranış örüntüleri ile ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Buna rağmen iki grup da kendi rollerine göre davranış örüntülerini kendiliğinden sergilemeye başlamıştır. Yaklaşık iki hafta olarak planlanan deney ancak altı gün devam etmiştir. Çünkü gardiyan rolündeki katılımcıların üçte birinin sadistik eğilimler göstermeye başladığı gözlenmiştir.

Bu deneylerde görülen uyma davranışları çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Uyma davranışının itaat, özdeşleşme ve benimseme süreçleri ile gerçekleştiği söylenebilir. İtaat davranışı, bireyler tarafından davranış sergilenmediği takdirde ortaya çıkabilecek istenmeyen durumlardan kaçınmak amacıyla; özdeşleşme, bireyin birisine veya bir gruba benzemek, onlar gibi olmak ve grubun hoşuna gitmek amacıyla; benimseme ise bireyin davranışı gerçekten doğru olduğuna inandığı için kendi kişiliğine katması amacıyla gerçekleşmektedir (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2020). Sherif'in deneyinde katılımcıların uyma davranışı benimseme yoluyla, Asch'in ve Milgram'ın deneyinde ise uyma davranışının itaat yoluyla gerçekleştiği söylenebilir.

1.2.4. Tutum

Sosyal psikolojinin üzerinde en çok çalıştığı kavramlardan biri tutumlardır. Allport'a (1935) göre tutumlar toplumsal yaşamda bireylerin fiilî ve potansiyel tepkilerini belirleyen zihinsel süreçlerdir. Bir tutumun bir nesneye yönelik olması gerektiğinden bireyin bir değere yönelik zihin durumudur. Diğer bir deyişle tutumlar, kişiler arası etkileşimler sırasında inşa edilen ve zaman ve bağlam içinde görece istikrarlılık gösteren insan, nesne ve düşünce değerlendirmeleridir (Bidjari, 2011; Bohner & Dickel, 2011). Dünyayla ilişkinin kurulması doğumdan itibaren başladığı için tutumların oluşumu da çocukluk dönemlerine kadar indirgenebilir. Tutumların oluşma yollarını Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2020) şu şekilde sıralamıştır: Tutum objesiyle doğrudan deneyim, ebeveyn, arkadaşlar ve sosyal çevre ve medya. Bireylerin sahip oldukları tutumlar; tutumun bilişsel, davranışsal ve duygusal bileşenlerine göre değişime dirençli olabilir veya olmayabilir. Güçlü tutumların değişime direnç göstermesi bileşenlerin gücü ve niteliği ile ilişkilendirilebilir. Tutumların güç özelliklerini Howe ve Krosnick (2016) şu şekilde sıralamıştır:

- Bireyin tutuma verdiği önem derecesi
- Tutum nesnesine ilişkin değerlendirmenin birey açısından açık ve doğru kabul edilmesi
- Tutum nesnesine ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmelere sahip olma derecesi
- İlgili durumlarda tutumun erişilebilirliği, akla otomatik gelmesi

- e. Tutum hakkında sahip olunan bilgi miktarı
- f. Tutum nesnesinin sevilip sevilme durumu ve derecesi
- g. Tutumla ilgili düşünsel ve duygusal değerlendirmelerin tutarlılığı
- h. Tutum nesnesinin bireyin güçlü duygularını harekete geçirip geçirmediği
- i. Tutumun ahlaki değerleri yansıtma veya ahlak dışı inançları yansıtma derecesi
- j. Tutum nesnesinin yararlılığına birey tarafından atfedilen değer
- k. Tutum nesnesinin kişisel bir sonuç olarak algılanma derecesi

1.2.5. Grup Dinamiği

Grup kavramı rastgele bir araya gelmiş birden fazla insanın birlikteliğinden daha fazla anlam ifade etmektedir. Bu bakımdan bir topluluğun grup olarak nitelenebilmesi için taşıması gereken bazı özellikler vardır. Forsyth (2014) grupların sahip olması gereken özellikleri şu şekilde belirtmektedir:

- a. Üyeler arası etkileşim
- b. Ortak amaç ve hedefler
- c. Üyeler arası dayanışma
- d. Üyeler arasında grup rol ve normlarına ilişkin yapılar
- e. Üyeler arası uyum

Sosyal psikolojide grubun birey üzerindeki etkileri ve bireyin de grup üzerindeki etkileri en sık araştırılan konulardandır. Lewin bu araştırmacılar arasında önde gelenlerden biridir. Lewin'in davranışı açıklama yaklaşımı kişi ve çevre fonksiyonuna dayalıdır (Wheeler, 2008). Bireylerin çevresinde birçok formal ve/veya informal grup olup bu grupların da kendi içinde normları vardır. Grup normunu Gençler (2019) grup içerisinde kabul gören ve görmeyen davranış kalıplarını belirleyen kurallar şeklinde tanımlamaktadır. Grup dinamiği grup içindeki etkileşimleri ifade eder (Dereli & Cengiz, 2011). Bir grubun verimliliğinin belirleyicisi olan temel faktörler Cüceloğlu (2020) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- a. Grup üyelerinin yetenekleri
- b. Grubun büyüklüğü
- c. Grup üyelerinin birbirine bağlılığı
- d. Liderlik biçimi

1.2.6. Benlik

Benlik en temelde kişinin kendini algılayış biçimi, kendi algı, duygu ve tutumlarını değerlendirme biçimi ve “ben kimim” sorusuna verdikleri cevaptır (Bauman & Raud, 2018; Kağıtçıbaşı, 2010; Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2020; Tözün, 2010). Benlik bireyin kendini tanımlama biçimi olduğuna göre bu tanımın bireyi ne derece memnun ettiği önemlidir. Bu memnuniyet durumu benlik saygısıyla ilişkilendirilebilir. Benlik saygısı kişinin kendini değerlendirmesi sonucu oluşan bir his olarak nitelenebilir (Özkan, 1994). Seki ve Dilmaç (2020) yaptıkları bir meta-analiz çalışmasında benlik saygısı ile psikolojik sağlamlık, öz yeterlik, yaşam doyumu, problem çözme becerisi, algılanan sosyal destek, güvenli bağlanma ve empati gibi koruyucu faktörler arasında etki büyüklüklerine göre pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca benlik saygısının bireylerin öznel iyi oluşları üzerinde etkili olduğu da söylenebilir (Doğan & Eryılmaz, 2013).

1.2.7. İletişim

Cüceloğlu (2021) iki kişinin birbirinin farkına vardığı andan itibaren iletişimin başladığını ve birbirlerine söyledikleri, söylemedikleri, yaptıkları ve yapmadıkları her şeyin bir anlamı olduğunu belirtir. İletişimin ne olduğuna dair çok çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Türk Dil Kurumu (2022) sözlüğünde iletişim “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması (...)”. Diğer bir tanımlama iletişimin anlam üretmek amacıyla mesajlar kullanılması süreci şeklindedir (Pearson, Nelson, Titsworth, & Harter, 2011). Bir başka

tanıma göre ise iletişim, bir gönderici ve alıcı arasındaki mesaj alışverişi ve bu alışverişte mesajı alan tarafın bunu çözümlemesidir (Cüceloğlu, 2021; Uzuntaş, 2013). Temel iletişimin birincil ve ikincil öğeleri Üstünel (2011) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır: Kaynak, kod, mesaj, kanal, hedef, geri besleme ve gürültüdür. Kaynaktan çıkan mesaj kodlanarak hedefe iletilmektedir. Mesajı alan ve anlayan hedef, kaynağa buna uygun geri besleme vermektedir. Bu süreçte mesajın iletilmesini engelleyen her türlü dış etkiye gürültü denilmektedir.

1.2.8. Propaganda

Propaganda tabirinin tarihi çok eskilere, Antik Yunan'a dayanmakla birlikte günümüzdeki anlamdan farklı bir kullanımı mevcuttur. Gürgen (1990) propagandanın Antik Yunan'da söyleme sanatı anlamını taşıdığını ve ilk uygulayıcılarının sofistler olduğunu belirtilmektedir. Günümüzdeki anlamıyla propaganda Jowett ve O'Donnell'in (2018) tanımına göre "algıları şekillendirmek, bilişleri manipüle etmek ve propagandacının arzu edilen amacını destekleyen bir yanıt elde etmek için, davranışları yönlendirmek için kasıtlı, sistematik bir girişimdir". Tanımdan da anlaşılacağı üzere propaganda, amaçlı bir yönlendirme girişimidir. Propagandanın iki amacı olduğundan bahsedilebilir. İlk amacı zaten düşünceleri elde edilmiş bireylerin bu düşüncelerine inanış düzeyini daha arttırmak ve diğer amacı ise elde edilmemiş düşüncelerin istenen yöne çekilebilmesidir. Propagandanın amacına göre çeşitli özelliklere sahip türlerinden bahsetmek mümkündür. Silsüpür'e göre (2023) kullanılan alan, kaynak bilinirliği ve sunulan bilginin doğruluğu bakımından propaganda; beyaz propaganda, siyah propaganda ve gri propaganda olmak üzere üç türüdür. Güvenilir kaynağın bulunduğu propaganda beyaz, bazen açık bir haber kaynağı ortaya çıkıyor ve bazen de kaynak gizli kalıyorsa gri, gerçek kaynağın gizli olduğu asılsız içerikli propagandalar siyah (kara) propagandalar olarak tanımlanmaktadır.

1.3. George Orwell

George Orwell 1903 yılında Hindistan'ın Bengal şehrinde doğmuş olup 1950 yılında Londra'da ölmüştür. Asıl adı Eric Arthur Blair'dir. Orwell bu adı tamamen terk etmemiştir ancak ilk kitabı Paris ve Londra'da Beş Parasız'ı (*Down and Out in Paris and London*) George Orwell adıyla yayımlamıştır. Daha sonra 1911'de ailesiyle birlikte İngiltere, Sussex'e dönmüşlerdir. Gittiği yatılı okulda yoksulluğu ve entelektüelliğiyle öne çıkıyordu. Asık suratlı ve içe kapanık bir çocuktur. Bu yıllarda yaşadığı yoksulluğu 1953 yılında yayımlanan otobiyografik eseri *Such, Such Were the Joys*'da anlatmıştır. 1922 yılında Hindistan İmparatorluk Polisi'nde bölge müfettiş yardımcısı olarak çalışmaya başladı. Bir sömürge polisi olmak hoşuna gitmiyordu. 1928 yılında ise İngiltere'ye döndü ve polislikten istifa etti. Aklında hep yazar olma fikri vardı. İstifasından sonra kendisi gibi yoksul ve alt sosyoekonomik düzeydeki insanların arasında daha fazla vakit geçirdi ve yazarlığı için gözlem yaparak veri topladı. İkinci Dünya Savaşı'na kadar yazarlığa devam etti. Savaş başladıktan sonra orduya kabul edilmedi ve *British Broadcasting Corporation*'da (BBC) çalışmaya başladı. Buradan da 1943 yılında ayrılmış ve bir gazetede edebiyat editörü olarak çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde oldukça üretken bir gazeteci idi. 1944 yılında en önemli ve bilinen eserlerinden, politik bir fabl olan Hayvan Çiftliği'ni (*Animal Farm*) yazdı. Bu eserini gölgede bırakacak olan Bin Dokuz Yüz Seksen Dört (*Nineteen Eighty-four/1984*) adlı eseri ise 1949 yılında yayımlandı. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, dönemin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) Josef Stalin (1878-1953) yönetimine politik bir eleştiri idi. 1950 yılında tüberküloz sebebiyle ölümüne dek yazmayı sürdürdü.

1.4. Eserleri

Orwell'in Türkçeye çevrilmiş bazı eserleri şu şekilde sıralanabilir:

- Paris ve Londra'da Beş Parasız
- Burma Günleri
- Papazın Kızı
- Zambak Solması
- Wigan İskelesi Yolu

- Katalonya'ya Selam
- Daralma
- Hayvan Çiftliği
- Bin Dokuz Yüz Seksen Dört
- Kitaplar ve Sigaralar
- Yoksullar Evi

1.5. 1984

1984 eserinde yazar üçüncü tekil kişi tarafından olayları anlatır. Fussell (1985) yazarın anlatım becerisinin çok iyi olmadığını, romanda anlatının sık sık verilmek istenen mesaj sebebiyle duraksadığını belirtir. Bunu da aslında Orwell'in bir deneme yazarı olmasıyla ilişkilendirir. Orwell'in 1984 romanının Soğuk Savaş dönemi tanıklığını belgeleyen bir eser niteliğinde olduğu söylenebilir. Totaliter rejimlere bir eleştiri niteliği sunan eserde yazar örtük olarak insanın özgürlüğü elinden alındığında insanca bir yaşamın mümkün olmayacağını ve bunun da ancak bireylerin izin vermesi durumunda gerçekleştiğini anlatır (Uysal, 2012).

Romanın başkarakteri Winston Smith hükümet ve dolayısıyla Büyük Birader için çalışan bir Gerçek Bakanlığı memurudur. Halkın genelinin aksine Büyük Birader'e bağlılığı ile değil ona karşıt görüşleriyle öne çıkar. Diktatörlük rejimine açık veya kapalı her türlü eleştiri kişinin ortadan yok olmasıyla sonuçlanır. Ancak Smith, isyanını dile getirmek ve bu düşüncesinde yalnız olmadığını bilmek ister. Sürekli bir tele-ekran aracılığıyla hükümet tarafından izlendiği için bu isteklerini karşılamak mümkün değildir. Yine de evinde gözetlenmesi mümkün olmayan bir köşede anti-diktatörlük görüşlerini bir günlüğe yazmaya başlar. Bu bir düşünce suçudur. Bu suç işleyen tek kişi kendisi değildir. Sevgilisi Julia ve O'Brien da aynı suçu işlemişlerdir. Hükümet tarafından her yere yazılmış olan bir slogan vardır ve bu slogan mutlak doğrudur:

“SAVAŞ BARIŞTIR.

ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR.

CAHİLLİK GÜÇTÜR.” (Orwell, 2018, s.14)

O'Brien aracılığıyla Büyük Birader tarafından isyancı olarak nitelenen ve her türlü isyan ve terör olayının arkasında olduğu söylenen Goldstein'in örgütüne katılacaktır. Örgüt tarafından kullanılan bir kitabı Smith temin eder. Sevgilisi Julia ile bu kitabı güvendiği bir kitapçı olan Bay Charrington'ın dükkanının çatı katında okurken gizli bir tele-ekran aracılığıyla izlenirler. Böylelikle düşünce polisleri tarafından yakalanırlar. Bay Charrington bir düşünce polisidir. O'Brien da aslında bir düşünce polisidir ve yedi yıldır Winston Smith'i takip etmektedir. Yakalandıktan sonra Sevgi Bakanlığında Smith ve Julia işkence görürler, işlemelikleri suçları zorla kabullenirler ve birbirlerini de ihbar ederler. Bu işkenceler amacına ulaşır. Winston Smith artık diğer herkes gibi Büyük Birader'e bağlı, sorunlu eylemleri sorgulamayan bir vatandaş haline gelir.

1.6. Araştırmanın Önemi

George Orwell'in 1984 eserinin sosyal psikolojinin temel kavramlarıyla incelenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Alan yazını incelendiğinde George Orwell'in 1984 eseri birçok bağlamda incelenmiştir (Frauen, 2022; Shakury, 2013; Trunnell, 1985; Tyner, 2004; Rodden, 1990). Sosyal psikolojinin kavramlarıyla yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan araştırmanın alan yazınına katkı sunması amaçlanmaktadır.

1.7. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Sosyal psikolojinin tarihsel gelişimi ve bilimsel bir disiplin olma sürecine dair alan yazını önceki bölümde ve sonraki bölümlerde incelenmiştir. Ayrıca araştırmada incelenecek olan George Orwell'in 1984 kitabı ve yazar hakkında bilgi verilmiştir. 1984 romanının sosyal

psikolojik kavramlarla incelenmesi araştırmanın temel amacı olup incelenecek olan roman Can Yayınları'nın Celal Üster tarafından çevrilmiş altmış üçüncü baskısıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma modellerinden biri olan doküman analizi yöntemi ile toplanan veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Büyüköztürk ve arkadaşları (2013) içerik analizini "metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik (ss. 240)" yapılan çalışma olarak tanımlar.

ROMANIN SOSYAL PSİKOLOJİK KAVRAMLARLA İNCELENMESİ

Sosyalleşme ve Sosyal Bilgi

Eserde tasvir edilen tüm kahramanlardan ve bütün ülke halkından beklenen tek bir görev vardır. Bu görev Parti'ye hizmet etmektir. Her birey ancak bu doğrultuda davrandığı takdirde "iyi" bir *yoldaştır*. Aksi yönde davranışların ciddi önlemlerle müdahaleye maruz kaldığını ve Parti'nin eylemlerine karşı düşecek herhangi bir hareketin en sert şekilde cezalandırıldığını söylemek mümkündür. Böylesi bir girişim hatta girişim ihtimali bile *Düşünce Polisi* tarafından anlaşıldığı takdirde cezasız kalmayacaktır. Parti, kendisine karşı eylem ihtimaline karşı halkı *Tele-ekran* aracılığıyla izler. Daha birçok izleme yöntemi kullanılmaktadır:

- "Uzaklarda bir helikopter damların arasından alçaldı...pencerelerden insanların evlerini gözetleyen polis devriyesiydi bu (Orwell, 2020, ss.12)."
- "Tele-ekran aynı anda hem alıcı hem de verici işlevi görüyordu (Orwell, 2020, ss.12)."
- "Hiç kuşkusuz ne zaman izlendiğinizi anlamak olanaksızdı...her hareketinizin gözetlendiğini varsayarak yaşamak zorundaydınız (Orwell, 2020, ss.13)."
- Her hareketlerinin gözetlendiği bir ortamda Okyanusya halkı eylemlerine son derece dikkat etmektedir hele ki eylemin sonucunda bir ceza ihtimali varsa:
- "Adınız kayıtlardan silinir, yaptığınız her şeyin kaydı yok edilir, bir zamanlar var olduğunuz bile yadsınır, sonra da tümünden unutulurdu. Kökünüz kazınır, külünüz göğe savrulurdu (Orwell, 2020, ss.29)."
- Aslında halkın büyük bir çoğunluğu Parti'ye karşı eyleme girişmek fikrini aklına bile getirmemektedir. Ancak böyle bir düşünceye sahip kişiler varsa onların da farkında olduğu bir gerçek yazar tarafından şöyle betimlenmiştir:
- "Duygularını gizlemek, aklından geçenlerin yüzüne yansımaları önlemek, herkes ne yapıyorsa onu yapmak, içgüdüsel bir tepkiydi. (Orwell, 2020, ss.27)."

Sürekli izlenen insanların bir araya gelmeleri Parti için bir şüphe konusudur. Kimsenin başka insanlarla vakit geçirerek değerlendirebileceği boş vakti olmamalıdır. Bu yüzden romanda betimlenen sosyal ilişkiler zayıftır. İnsanlar bir araya gelerek çeşitli ortamlarda etkinliklere katılım sağlayabilmektedir. Ancak bu ortamlar kamusal ortamlar olup sadece Parti yararına bir eylem gerektirmektedir. Örneğin *İki Dakika Nefret* seansları. Ülke çapında her gün bütün Tele-ekranlardan iki dakika boyunca Parti tarafından düşman ilan edilen devletlere veya şahıslara nefret söylemleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bunu evlerde, iş yerlerinde veya sokakta bir araya gelerek yapmakta bir sakınca yoktur. Birlikte güzel vakit geçirmek için plan yapmak zaten kimse tarafından hoş görülmemektedir. Daha yakın ilişkiler kurmak da daha büyük güçlükler doğurmaktadır. Romantik bir ilişkinin kurulması duygusal sebeplerle değil yine Parti'nin faydasına olacak sebeplerle sağlanabilmektedir. "Evliliğin kabul gören tek bir amacı vardı, o da Parti'ye hizmet edecek çocuklar dünyaya getirmektir (Orwell, 2020, ss.76)."

Doğan çocuklar yetiştirilirken aile üyeleri ile yakın ilişkiler kuramamaktadır. Çocuklar hem ebeveynleri hem de Parti tarafından küçük yaşlardan itibaren Parti'ye hizmet edecek birer ajan olarak yetiştirilmektedir. Öyle ki çocuklar ebeveynlerinin bir açığını yakalamak için fırsat kollamaktadır. Yazar bu durumu romanda aşağıdaki alıntılarla betimlemektedir:

○“İkisi de (Parsonsların çocukları) Casusların üniforması olan mavi şort, gri gömlek giymiş, kırmızı boyunbağı takmıştı. (Orwell, 2020, ss.33).”

○“Bir iki yıla kalmaz, annelerinin küçükük bir sadakatsizliğini yakalamak için kadıncağızı gece gündüz izlemeye başlardı bunlar (Orwell, 2020, ss.34).”

Ebeveyn-çocuk ilişkileri reddedici ve otoriter olarak değerlendirilebilir. Aile içerisinde sağlıklı bir ilişkinin kurulması mümkün değildir. Şişman (2020) algılanan reddedici ve otoriter ebeveyn tutumunun çocukların sürekli kaygı, mükemmeliyetçilik ve narsistik rekabet özellikleri ile pozitif ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Sosyal Etki Uyma Davranışı ve Grup Dinamiği

Yazar 1984 eserinde “Aslında hiçbir şey yasadışı değildi, çünkü artık yasa diye bir şey yoktu (Orwell, 2020, ss.16).” der. Parti her şeye, özellikle proleterlerin her şeyine göz yumabilir. Ancak Parti’ye karşı en ufak bir eylem asla cezasız kalmayacaktır. Her yerde bunu hatırlatacak posterler asılıdır.

○“Hemen karşıki duvara, içerisi için epeyce büyük sayılabilecek, renkli bir poster asılmıştı...posterin altında BÜYÜK BİRADER'İN GÖZÜ ÜSTÜNDE yazıyordu (Orwell, 2020, ss.11).”

○“Her katta, asansörün tam karşısına asılmış olan posterdeki kocaman yüz duvardan ona bakıyordu. Resim öyle yapılmıştı ki gözler her davranışınızı izliyordu sanki (Orwell, 2020, ss.11).”

Toplumda Parti’ye karşı kitlesel bir girişim görmek mümkün değildir. Bu durum sadece söylenmeden ibarettir. Düşmanlar tarafından böyle bir duruma teşebbüs edildiği çok kere halka bildirilse de somut bir ayaklanma veya başkaldırıya rastlanmamaktadır. Aynı şekilde bireysel bir girişim görmek de oldukça nadir rastlanan bir durumdur. Çünkü toplum tarafından kabul görmeyen bir düşüncenin bireyi harekete geçirecek gücünün zayıf olduğu söylenebilir. Parti tarafından dayatılan ve toplumun çok büyük bir kesimince kabul edilen gerçeklikle uyumlu olmayan bilişler, grubun desteğini alamayan bireyi pasif duruma sokmaktadır.

○“Ve eğer başka herkes Parti’nin dayattığı yalanı kabulleniyorsa -eğer bütün kayıtlar aynı masalı söylüyorsa- o zaman yalan tarihe geçecek ve gerçek olacaktı (Orwell, 2020, ss.45).”

Otorite olan Büyük Birader tarafından verilen bütün emirlere sorgusuz sualsiz uymak gerekmektedir. Ancak bu emirlere uyma davranışı sadece itaat yoluyla değildir. Elbette ceza korkusundan emirlere itaat yoluyla uyanlar vardır. Bunun en büyük örneği proleterlerdir. Daha orta seviye denebilecek kesim bu emirlere özümseme yoluyla itaat etmektedirler. Parti üyelerinin ayrıcalıklı konumlarına hayranlıkları ve onlar gibi olmak istemeleri, kendilerini Parti yöneticilerine sevdirmeye çabaları orta sınıfı özümseme yoluyla itaate yönlendirmektedir.

Parti yönetimi iki bölümden oluşmaktadır, iç parti ve dış parti. Dış parti üyeleri genellikle kamu görevlilerinden oluşmaktadır. İç parti üyeleri ise daha az sayıda olmakla birlikte parti yönetiminde daha üst basamaklardadır. Bu parti üyeleri arasında uyma davranışı çoğunlukla benimseme yoluyla gerçekleşmektedir. Yaptıklarının bir anlamı, doğruluğu, mantıksal dayanağı ve hatta yüce bir ilkesi olduğunu düşündükleri için davranışları kişiliklerine mal ederler.

Tutum ve Benlik

Tutumun, bireyin dünyaya ilişkin değerlendirmeleri; benliğin ise kişinin kendisine ilişkin değerlendirmeleri olduğu söylenebilir. Bu bakımdan benlik ve tutum arasında ilişki bulunduğu ileri sürülebilir. Zaten bireylerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri kendi tutumlarını da kapsamaktadır. Eserde Parti’nin halka benimsetmek istediği açık ve gizli tutumlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki yazar tarafından romanda genişçe yer verilen cinsellik olabilir.

○“Parti, cinsel içgüdüyü yok etmeye, yok edemediğinde çarpıtmaya ve karalamaya çalışıyordu (Orwell, 2020, ss.77).”

Seks yapmak yasak değildir ancak yapılan seksten zevk almak yasaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere bir evlilik sadece çocuk yapmak ve böylelikle Parti'ye hizmet etmek amacı taşıyabilir. Duygusal bağ kurulan ilişkilerin evlilikle sonuçlanmasına izin verilmemektedir. Böylelikle cinsellikten alınan zevk istenmeyen bir durum haline gelmiştir. Bu durum halk tarafından da yadırganmamaktadır. Aksine istendik bir davranış haline gelmiştir. *Seks Karşıtı Gençlik Örgütü* bu yönde çalışmaların yürütülmesinde, erken yaşlarda çocukların cinsellikten uzak durmaya ikna edilmesi üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Tutumlar erken yaşlarda çocuklara verilen eğitimle şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Winston ve sevgilisi Julia şehrin dışındaki buluşmalarından birinde cinsel ilişkiye girdiklerindeki hislerini yazar şu cümlelerle açıklamıştır:

○“Sevişmeleri bir savaş, doyumun doruğuna varışları bir zafer olmuştu sanki. Parti'ye indirilmiş bir darbeden farksızdı. Siyasal bir eylemdi (Orwell, 2020, ss.141).”

Ayrıca romanda çok dikkat çeken bir diğer nokta, İngilizce yerine Parti tarafından oluşturulmuş Yenisöylem dilinin oluşum ve kullanım sürecidir. Bu dilde her şey daha az kelimeyle anlaşmak üzerine kurulmuştur. Eski dilin, İngilizcenin işlevsiz olduğu düşüncesinden hareketle daha kısır, mekanik bir dil yaratma çabasına girilmiştir. Dilin yaşayan bir kavram olduğunu, bireylerin ve toplumların geleceklerini belirleyici bir rolü olduğunu belirten Kapağan (2016) kimliklerini korumak isteyen toplumların dillerini korumaları gerektiğini belirtir.

○“Dile son biçimini veriyoruz; başka bir dil konuşan hiç kimse kalmadığında alacağı biçimi. Sözlüğü tamamladığımızda, senin gibilerin dili yeni baştan öğrenmeleri gerekecek (Orwell, 2020, ss.61).

○“Sözcükleri yok ediyoruz; her gün onlarcasını, yüzlercesini ortadan kaldırıyoruz. Dili en aza indiriyoruz (Orwell, 2020, ss.61).”

○“Yenisöylem'in tüm amacının, düşüncenin ufkunu daraltmak olduğunu anlamıyor musun? Sonunda düşünce suçunu tam anlamıyla olanaksız kılacağız, çünkü onu dile getirecek tek bir sözcük bile kalmayacak (Orwell, 2020, ss.63).”

Toplumda herkes yabancı olduğu bir dili kullanmaya zorlanmaktadır. Kendi tarihleri, geçmişleri, kültürleri ile bir bağlantısı olmayan yapay bir dil bireyin önce topluma sonra da kendine yabancılaşmasına sebep olabilir.

İletişim ve Propaganda

Romanda aralarındaki sözlü iletişimlerine hâkim olduğumuz kişiler Winston ve onun çevresindekilerdir. Elbette diğerleri arasında bir iletişim olduğu varsayılabilir. Ancak iletişimin niteliği, sohbetlerin içeriği bakımından sadece Winston'un diyalog kurduğu kişiler hakkında bilgi edinmek mümkündür. Yine de diğerleri arasında yakın ilişkiler, sıcak sohbetler istenmeyen durumlar olduğu için zorunlu durumlar halinde kaçınılması gereken bir davranış olarak görüldüğü tahmini yapılabilir. İki kişi arasında gerçekleşebilecek bir sohbetin muhtemel tek konusu Parti olacaktır. İnsanlar, kendilerini ifade etme fırsatlarının engellenmesi ve dilin kısırlaştırılmasıyla iletişim kurmaktan geri tutulmaktadır. Kendi aralarında bir mesaj paylaşımının da sınırlı olduğu göz alınırsa bu durumun ne kadar kanıksandığı anlaşılabilir:

○“Bir haber iletmeniz gerekiyorsa, uzun bir mesaj listesi içeren kartpostallar vardı, gerekmeyen mesajların üstünü çiziyordunuz (Orwell, 2020, ss.124).”

○“Okyanusya'nın bir bölgesi ile başka bir bölgesi arasında doğru dürüst bir iletişim bulunmadığı için... (Orwell, 2020, ss.97).”

İletişim sadece sözle meydana gelen bir süreç değildir. Sözsüz veya birtakım sembollerle, işaretlerle de gerçekleşebilmektedir. Bunun örneğini Büyük Birader'in posterlerinde görebiliriz. Büyük Birader'i yüz yüze gören yoktur. Onun her yerde asılı duran fotoğrafları, posterleri halka doğrudan hitap etmesi kadar etkilidir.

○“Her katta, asansörün tam karşısına asılmış olan posterdeki kocaman yüz duvardan ona bakıyordu. Resim öyle yapılmıştı ki gözler her davranışımızı izliyordu sanki (Orwell, 2020, ss.11).”

○“Nereye baksanız siyah bıyıklı surat karşınızdıydı (Orwell, 2020, ss.12).”

Tele-ekranlar bir kitle iletişim aracı olarak da kullanılmaktadır. Ancak sadece Parti tarafından yayımına izin verilen programlar kitlelere seslenmektedir. Bu programlar ise haberler, istatistiksel üretim verileri, İki Dakika Nefret seansı, sabah egzersizleri vb. şeklinde örneklenebilir. Bu tele-ekranların asıl görevi gözetlemektir. İkinci önemli görevi ise Parti'nin propagandalarını yaymaktır.

○*Tele-ekranlar sabahtan akşama kadar sayıp döktükleri iç bayıltıcı istatistiklerle, insanların artık daha çok yiyecek, daha çok giysi, daha iyi evler, daha çok eğlence olanağı bulabildiklerini, elli yıl önceye oranla daha uzun yaşayıp daha az çalıştıklarını, daha yapılı, daha sağlıklı, daha güçlü, daha mutlu, daha zeki olduklarını, daha iyi eğitim gördüklerini kanıtlamaya çabalıyordu* (Orwell, 2020, ss.85).

Parti tarafından yapılan propaganda faaliyetleri kaynağının belirsiz ve haberlerin asılsız olması bakımından propaganda türlerine göre siyah (kara) propaganda olarak nitelenebilir. Halk bu durumun farkındadır ancak *çift düşünün* tekniği ile bu düşüncenin tam tersine mutlak doğruymuş gibi inandıkları için bir sorun teşkil etmemektedir. Yine halkın, başta okullarda küçük çocuklar olmak üzere, sorgulayıcı ve eleştirel olmayan bir eğitime tabii tutulması Parti'nin gücünü arttırmaktadır:

○“Parti'nin varlığını sürdürmesi, Düşünce Polisi'nden bile çok sorgusuz sualsiz inanan, körü körüne bağlanan böylelerine bağlıydı (Orwell, 2020, ss.32).”

○“Parti'nin dünya görüşü, onu hiç anlayamayan insanlara çok daha kolay dayatılıyordu. (Orwell, 2020, ss.172).”

TARTIŞMA VE SONUÇ

George Orwell'in en çok incelenen eserlerinin Hayvan Çiftliği ve 1984 olduğu söylenebilir. İlgili ulusal alan yazını incelendiğinde George Orwell'in 1984 eserinin içerik bakımından siyaset bilimi, güvenlik, distopya ve toplum bilim (Akkoyun, 2015; Atasoy, 2021; Doğan, 2016; Durmuş, 2024; Karabulut, 2023; Karaca, 2021; Uysal, 2012); yapı bakımından çeviri ve metin özellikleri (Özer, Gözel, & Can, 2020; Polatel, 2016; Sariaslan, 2018; Taş, 2015) başta olmak üzere çok çeşitli araştırmalar tespit edilmiştir. Uluslararası alan yazınında ise yine siyaset bilimi, distopya ve karşılaştırmalı metin analizi çalışmalarının başı çektiği söylenebilir (Gruszevska-Blaim, 2020; Kerr, 2017; Löfgren, 2022; Munoz, 2020; Zolyan, 2015).

Sosyal psikoloji çerçevesinde Orwell'in 1984 eserinin incelendiği bir araştırma literatürde tespit edilmemiştir. Doğrudan sosyal psikoloji çerçevesinde olmasa da bazı sosyal psikolojik kavramlar çerçevesinde yazarın adı geçen eseriyle ilgili araştırmalara rastlamak mümkündür (Kalelioğlu, 2018; Yeo, 2010). Mevcut araştırmanın 1984 adlı eseri kapsamlı olarak incelemesi, alan yazınındaki diğer araştırmalardan ayrıldığı temel noktadır. Bulgular göz önünde bulundurulduğunda eserin sosyal psikolojik kavramlarla incelenmesi bakımından elverişli olduğu söylenebilir. Benzer çalışmalarla kıyaslandığında daha kapsamlı olarak değerlendirilebilecek olan mevcut çalışmada dokuz adet sosyal psikoloji kavramı başlığı altında inceleme yapılmıştır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalar için daha fazla kavram veya farklı bir disiplin açısından incelemede bulunulması önerilebilir.

Etik Beyan

“George Orwell'in 1984 Romanının Sosyal Psikolojinin Temel Kavramlarıyla İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka

bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Financial Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

Abrams, D., & Levine, J. M. (2012). Norm formation: Revisiting sherif's autokinetic illusion study. In J. R. Smith, & S. A. Haslam (Eds.), *Social psychology: Revisiting the classic studies; social psychology: Revisiting the classic studies* (pp. 57-75) Sage Publications Ltd. https://www.researchgate.net/publication/314120328_The_formation_of_social_norms_Revisiting_Sherif's_autokinetic_illusion_study

Akkoyun, T. (2015). Distopya yazını ve aydın çığılığı: George Orwell'in bin dokuz yüz seksen dört romanı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 25-30. [10.17719/jisr.20154114851](https://doi.org/10.17719/jisr.20154114851)

Allport, F. H. (1924). *Social psychology*. The Riverside Press.

Allport, G. W. (1935). Attitudes. In Murchinson, C. (Ed.), *Handbook of social psychology*, (pp. 798-844). Worcester MA: Clark Univ. Press.

Allport, G. W. (1968). *The person in psychology: Selected essays*. Beacon Press.

Atasoy, E. (2021). Ütopik ve distopik kurguda toplumsal baskı ve kontrol. *The Journal Of Academic Social Science*, 115, 64-73. <https://doi.org/10.29228/ASOS.49381>

Avcı, Ö. (2018). Propaganda çeşitleri. In M. Karaca & C. Çakı (Ed.), *İletişim ve propaganda* (pp. 75-114). Eğitim Yayınevi.

Bauman, Z., & Raud, R. (2018). *Benlik pratikleri*. Ayrıntı Yayınları.

Bidjari, A. F. (2011). Attitude and social representation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1593 – 1597. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.309>

Bohner, G., & Dickel, N. (2011). Attitudes and attitude change. *The Annual Review of Psychology*, 62, 391–417. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131609>

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Crisogen, D. T. (2016). Types of socialization and their importance in understanding the phenomena of socialization. *European Journal of Social Science Education and Research*, 3(1), 1-10. <https://doi.org/10.26417/ejsr.v5i1.p331-336>

Cüceloğlu, D. (2020). *İnsan ve davranışı* (38th ed.). Remzi Kitabevi.

- Cüceloğlu, D. (2021). *İletişim donanımları* (67th ed.). Remzi Kitabevi.
- Çağlayan, S., Korkmaz, M., & Öktem, G. (2014). Muzaffer Şerif'in hayatı ve eserleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 153-159. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/15.caglayan.pdf>
- Danziger, K. (2000). Making social psychology experimental: A conceptual history, 1920-1970. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 36(4), 329-347. [https://doi.org/10.1002/1520-6696\(200023\)36:4<329::AID-JHBS3>3.0.CO;2-5](https://doi.org/10.1002/1520-6696(200023)36:4<329::AID-JHBS3>3.0.CO;2-5)
- Dereli, B., & Cengiz, D. (2011). İnsan kaynakları yönetiminde grup, grup dinamiği kavramları ve grup dinamiğinin ölçülmesi üzerine uygulama örneği. *Öneri Dergisi*, 9(35), 35-43. <https://doi.org/10.14783/od.v9i35.1012000249>
- Doğan, M. S. (2005). Sosyalleşme, sosyal değişme ve siyasal sosyalleşme. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 31-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9520/118926>
- Doğan, Ş. (2016). *Fütürolojik bir roman analizi: George Orwell bin dokuz yüz seksen dört*. [Bitirme Tezi] Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Doğan, T., & Eryılmaz, A. (2013). İki boyutlu benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117. <https://doi.org/10.9779/PUJE434>
- Durmuş, N. (2024). Bilgi-iktidar ilişkisi bağlamında hayvan çiftliği ve bin dokuz yüz seksen dört romanları. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 171-194. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1396265>
- Ermış, E. N., & Artar, M. (2021). Sosyal biliş ve düşünme ihtiyacı kavramlarının üst bilişsel farkındalığı yordayıcı etkilerinin gelişimsel olarak incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 68-82. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.762552>
- Forsyth, D. R. (2014). *Group dynamics* (6th ed.). Cengage Learning.
- Frauen, J. B. (2022). Winston's parallel universe: On history in George Orwell's Nineteen Eighty-Four. *Explicator*, 80(1-2), 49-52. <https://doi.org/10.1080/00144940.2022.2080521>
- Frith, C. D. (2008). Social cognition. *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 363(1499), 2033-2039. <https://doi.org/10.1098/rstb.2008.0005>
- Fussell, P. (1985). George Orwell. *The Sewanee Review*, 93(2), 232-243. <http://www.jstor.org/stable/3831222>
- Gençer, H. (2019). Group dynamics and behaviour. *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 223-229. DOI:10.13189/ujer.2019.070128
- Gergen, K. J. (1973). Social psychology as history. *Journal of Personality and Social Psychology*, 26(2), 309-320. <https://doi.org/10.1037/h0034436>
- Gilbert, S. J. (1981). Another look at the Milgram obedience studies: The role of the graduated series of shocks. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 7(4), 690-695. <https://doi.org/10.1177/014616728174028>
- Gönüllü, M. (2001). Grup ve grup yapısı. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 191-201. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0004157&lng=1>
- Gruszewska-Blaim, L. (2020). The dystopian beyond: George Orwell's nineteen eighty-four. *Utopian Studies*, 31(1), 142-163. <https://doi.org/10.5325/utopianstudies.31.1.0142>

- Gürgen, H. (1990). Propaganda. *Kurgu Dergisi*, 8, 135-157. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1503874>
- Howe, L. C., & Krosnick, J. A. (2017). Attitude strength. *Annual Review of Psychology*, 68, 327-351. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033600>
- Jahoda, G. (2011). *Sosyal psikoloji tarihi* (Çev. Şeyda Başlı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jowett, G. S., & O'Donnell, V. (2018). *Propaganda & persuasion*. Sage Publications.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar Z. (2020). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (23rd ed.). Evrim Yayınevi.
- Kalelioğlu, M. (2018). Creating Society in Orwell's 1984: A semiotic analysis of the notion of social transformation. *Chinese Semiotic Studies*, 14(4), 481-503. <https://doi.org/10.1515/css-2018-0027>
- Kapağan, E. (2021). Kültür, tarih ve kimlik açısından dilin önemi. *Karabük Türkoloji Dergisi*, 4(4), 49-58. <https://doi.org/10.7596/katud.31122021.004>
- Karabulut, A. (2023). George Orwell'in bin dokuz yüz seksen dört eserinde ulusal ve uluslararası güvenlik yaklaşımı üzerine inceleme. *Çankırı Karatekin University Journal of the Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 13(3), 1368-1380. <https://doi.org/10.18074/ckuiebfd.1297136>
- Karaca, G. (2022). Totalitarian worlds: Nineteen eighty-four and v for vendetta. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 1-20. <https://doi.org/10.29157/etusbed.991757>
- Kerr, D. (2017). Law and race in George Orwell. *Law & Literature*, 29(2), 311-328. <https://doi.org/10.1080/1535685X.2016.1246914>
- Kesebir, S., Uttal, D. H., & Gardner, W. (2010). Socialization: Insights from social cognition. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(2), 93-106. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2009.00245.x>
- Koştaş, M. (1987). Sosyalleşme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1-4), 329-334. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auifd/issue/71603/1152104>
- Krech, D., & Crutchfield, R. S. (1999). *Sosyal psikoloji* (Çev. Erol Güngör). Ötüken Neşriyat.
- Löfgren, I. (2022). Nineteen Eighty-Four, totalitarian lived skepticism, and unlearning how to love. *Policy Futures in Education*, 20(3), 344-359. <https://doi.org/10.1177/14782103211031424>
- Maisonneuve, J. (2005). *Sosyal psikoloji* (Çev. Evin Aktar). Dost Kitabevi Yayınları.
- Muñoz Albaladejo, J. (2020). Infancia, naturaleza y pesimismo político en la obra de George Orwell: un análisis pormenorizado del concepto de Golden Country. *Cultura, Lenguaje Y Representación*, 23, 135-150. <https://www.e-revistas.uji.es/index.php/clr/article/view/3580>
- Narter, M. (2007). Sosyal psikolojinin sosyal kavramına dair öneriler. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(15), 23-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/519/4750>
- Orwell, G. (2018). *1984* (Çev. Celal Üster) (63rd ed.). Can Yayınları.

Özer, F. C., Gözel, E., & Can, Ö. (2020). 1984 adlı distopyada yenisöylem sözcüklerinin Türkçe karşılıklarında türetimsel yapılanma. *International Journal of Language Academy*, 8(5), 157-174. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.47185>

Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9. <https://dusunenadamdergisi.org/storage/upload/pdfs/1593518091-en.pdf>

Pearson, J. C., Nelson, P. E., Titsworth, S., & Harter, L. (2011). *Human communication* (4th ed.). Mc Graw Hill.

Polatel, A. (2016). *Ters ütopya yazınında çeviri: George Orwell'in 1984 romanının çevirilerindeki çevirmen kararlarının bütüncü temelli çözümlemesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul. https://www.researchgate.net/publication/325794510_Ters_Utopya_Yazini_Ceviri_George_Orwell'in_1984_Romaninin_Cevirilerindeki_Cevirmen_Kararlarinin_Butunce_Temelli_Cozumlemesi

Rodden, J. (1990). Varieties of literary-experience 1984 and Orwell, George prophetic-visions. *English Studies in Africa*, 33(2), 111-130. <https://doi.org/10.1080/00138399008690873>

Russell, N. J. C. (2009). *Stanley Milgram's obedience to authority experiments: Towards an understanding of their relevance in explaining aspects of the Nazi Holocaust*. [Doctoral dissertation, Victoria University of Wellington]. Open Access Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington.

Sarıaslan, K. (2018). Yevgeny Zamyatin'in Biz ve George Orwell'un Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı romanlarındaki metinlerarası ilişkiler. *Researcher*, 6(1), 288-301. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2151541>

Schulman, G. I. (1967). Asch conformity studies: Conformity to the experimenter and/or to the group? *Sociometry*, 30(1), 26-40. <https://doi.org/10.2307/2786436>

Sears, D., Freedman, J., Peplau, L., Koç, N., & Dönmez, A. (2019). Sosyal biliş (Social cognition). *Ankara University Journal of Faculty of Educational (JFES)*, 24(1), 107-131. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000732

Seki, T., ve Dilmaç, B. (2020). Benlik saygısı ve ilişkisel faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 853-873. <https://doi.org/10.37217/tebd.735112>

Shakury, S. A. (2013). George Orwell's 1984: The dangers of totoalitarianism. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Philologia*, 58(3), 219-225. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=6408>

Shaver, K. G. (2015). *Principles of social psychology*. (3rd ed.) Psychology Press.

Sherif, M. (1936). *The psychology of social norms*. Harper & Brother Publishers.

Silsüpür, Ö. (2023). Propaganda. *İletişim Ansiklopedisi*. 10.5281/zenodo.7699417

Sprowls, J. W. (1927). *Social psychology interpreted*. Waverly Press.

Şişman, M. (2020). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde mükemmeliyetçilik, narsistik rekabet ve algılanan ebeveyn tutumlarının sürekli kaygıyla ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul <https://katalog.marmara.edu.tr/veriler/yordambt/cokluortam/F/A/B/F/A/5f860b3cf078b.pdf>

Taş, S. (2015). Bin dokuz yüz seksen dört'te (1949)" yenisöylem" adlı dil kullanımının "yeniden çeviri" uygulamalarına yansımaları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(12), 1103-1118. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8730>

Tözün, M. (2010). Benlik saygısı. *Actual Medicine*, 18(7), 52-57. https://www.medicalnetwork.com.tr/2008_dosya/Geni%C5%9F%20A%C3%A7%C4%B1%20Temmuz%202010.pdf

Trunnell, E. E. (1985). Orwell, George 1984- A psychoanalytic study. *International Review of Psycho-Analysis*, 12, 263-271. <https://pep-web.org/browse/document/irp.012.0263a>

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr> adresinden 17.04.24 tarihinde erişilmiştir.

Tyner, J. A. (2004). Self and space resistance and discipline: A Foucauldian reading of George Orwell's 1984. *Social & Cultural Geography*, 5(1), 129-149. <https://doi.org/10.1080/1464936032000137966>

Uysal, M. B. (2012). George Orwell'ın 1984'ü: Toplumsal değerler ve anti-ütopya. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(9), 133-142. <https://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/009/10.pdf>

Uzuntaş, A. (2013). Etkili iletişim: Anlatabilmek ve anlayabilmek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 11-30. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/146123/>

Üstünel, G. (2011). *Etkili iletişim becerileri ve beden dili* (Yayımlanmamışyüksek lisans tezi] Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.<https://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/868>

Wheeler, L. (2008). Kurt Lewin. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(4), 1638-1650. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00131.x>

Yeo, M. (2010). Propaganda and surveillance in George Orwell's Nineteen Eighty-Four: Two sides of the same coin. *Global Media Journal*, 3, 49-66. https://www.researchgate.net/publication/49596464_Propaganda_and_Surveillance_in_George_Orwell's_Nineteen_Eighty-Four_Two_Sides_of_the_Same_Coin

Yükselbaba, Ü. (2017). Milgram deneyi: Otorite ve itaate dair. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(1), 227-270. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/327251?doi=>

Zimbardo, P. G., Maslach, C., & Haney, C. (1999). Reflections on the stanford prison experiment: Genesis, transformations, consequences. In T. Blass (Ed.), *Obedience to authority: Current perspectives on the Milgram paradigm* (pp. 193-237). Erlbaum.

Zolyan, S. (2015). Language and political reality: George Orwell reconsidered. *Sign Systems Studies*, 43(1), 131-149. <https://doi.org/10.12697/SSS.2015.43.1.06>